

Schoon Water

Passie, vakmanschap en spanning

Wie is de Beste Schoon Water loonwerker van Brabant?

1. Passie, vakmanschap en spanning
2. Schoon Water Verbreding: Uitrol over heel Brabant
3. Bavaria chemievrij
4. Gemeenten stappen succesvol over op chemievrij beheer
5. Schoon Water in een notedop

Zaterdag 31 augustus jl. streden vijf Brabantse loonwerkers om de titel

'Beste Schoon Water loonwerker van Brabant'. Het was een pittige en

spannende wedstrijd, waar de loonwerkers hun vakmanschap

demonstreerden. Onkruidherkenning, foutloos vullen van de spuit en

een ingewikkelde bespuiting langs de sloot en in een geer, zonder GPS.

Alsof dit niet genoeg is, keken een kritische vakjury, 150 bezoekers en

Yvon Jaspers toe. Coen Bevelander bezweek niet onder de druk en kwam

als winnaar uit de strijd.

De voorselectie bestond uit het invullen van een vragenformulier en een bedrijfsbezoek. Tijdens het bedrijfsbezoek werd gekeken naar de persoon achter de loonwerker en hoe hij op zijn bedrijf met gewasbeschermingsmiddelen om gaat. De jury bekeek o.a. de middelenkast en de plek waar wordt gevuld en gereinigd. De vijf beste deelnemers uit deze voorselectie gingen de strijd met elkaar aan op het terrein van de Werktuigencoöperatie De Kempen in Middelbeers.

**Werktuigencoöperatie
De Kempen**

Onkruidherkenning lastig

“En hier zijn de deelnemers, een applaus voor onze loonwerkers.” Iedereen die wel eens naar het tv-programma ‘Boer zoekt Vrouw’ heeft gekeken zal het enthousiasme van Yvon Jaspers erbij kunnen denken. De deelnemers gingen geconcentreerd de werkplaats in voor de eerste opdracht: onkruidherkenning. Het bleek een lastige opdracht en de spanning bij de deelnemers was duidelijk voelbaar. Peter van Beers en Coen Bevelander waren het beste op dit onderdeel.

Goed vullen is vakwerk

Vervolgens werden de veldspuiten geparkeerd bij de vulplaats. Tijdens het vullen werden de loonwerkers op 10 onderdelen beoordeeld, waaronder persoonlijke bescherming, juiste hoeveelheden middel en water en omgaan met lege fusten. Om hun vakmanschap te testen stonden twee verpakkingen van hetzelfde middel klaar. In de ene zat nog een restje, de

andere was vol. Twan van der Heijden trapte er niet in. Hij gebruikte eerst de aangebroken verpakking, vulde de spuit, spoelde de verpakking om en gooide die bij het bedrijfsafval. Vervolgens deed hij de juiste hoeveelheid van het volle pak in de spuit. Bevelander zei over het vullen: “vullen is een precisie-klus waar je rustig de tijd voor moet nemen en stapsgewijs mee aan de slag moet.” Dat deed hij ook!

Spuiten zonder GPS

De mededeling van de vakjury dat de GPS niet gebruikt mocht worden, leidde tot rumoer. Maar de jury bleef standvastig: “We zijn op zoek naar de beste vakman. Wanneer

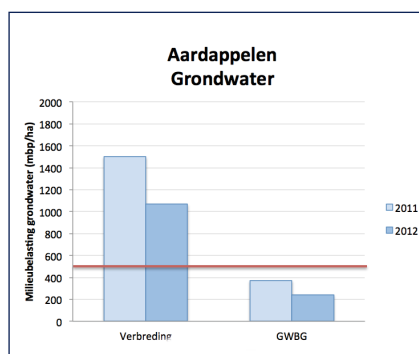
in het veld de GPS uitvalt, moet een loonwerker ook foutloos kunnen spuiten.” Eerst moesten de deelnemers de juiste spuitvrije zone aanhouden. Vervolgens reden ze langs een geer waarbij ze handmatig de secties uitzetten. Rob Meeuwissen was hierin een kei. “Hij kan in het donker nog recht rijden”, merkte Jaap van Wenum van LTO Nederland op.

Op en top vakman!

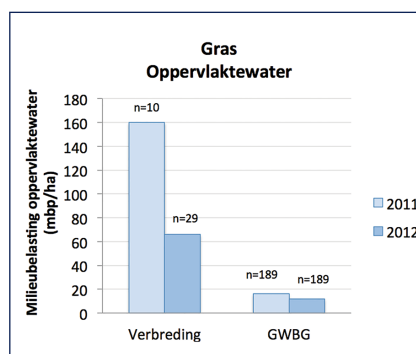
Na het tellen van alle punten en een juryberaad maakte Yvon Jaspers de winnaar bekend. “De beste Schoon Water Loonwerker van Brabant is: Coen Bevelander!” Jurylid René Klerks van Provincie Noord-Brabant was onder de indruk van de prestaties: “Ons streven is gewasbescherming zonder emissie van middelen naar het water. Het vakmanschap van deze loonwerkers in combinatie met de techniek laat zien dat het mogelijk is. We zijn trots op de prestaties van vandaag.”

Schoon Water Verbreding: Uitrol over heel Brabant

In het voorjaar van 2012 is de verbreding van Schoon Water voor Brabant van start gegaan. Het doel is bewezen maatregelen die goed zijn voor milieu én teler over heel Noord-Brabant te verspreiden. Het project richt zich op ruim 300 loonwerkers en zelfspuiters in de akkerbouw, boomkwekerij, asperges, prei en aardbei.

Resultaten voor grondwater van deelnemende aardappelteilers Verbreding en in grondwaterbeschermingsgebieden (GWBG).

Resultaten gras voor oppervlaktewater van deelnemende gras- en maistelers Verbreding en in grondwaterbeschermingsgebieden (GWBG).

Resultaten

Op basis van de spuitregistratie van de deelnemers berekenen we de milieubelasting van het grond- en oppervlaktewater. De behaalde resultaten van de deelnemers verbreding zijn ter vergelijking afgezet tegen de resultaten van de deelnemers binnen de grondwaterbeschermingsgebieden. De resultaten in de grondwaterbeschermingsgebieden zijn doorgaans beter. Dat is logisch aangezien die telers al langer volgens de schoon water aanpak werken en individuele begeleiding krijgen.

Aardappelen

Onder deelnemers Verbreding is de belasting van het grondwater in 2012 ten opzichte van 2011 met ongeveer 30% gedaald. Binnen de grondwaterbeschermingsgebieden werd een nog grotere vooruitgang geboekt, namelijk ongeveer 35%.

Maatregelen

Telers hebben in 2012 de volgende maatregelen genomen om dit te bereiken: GPS-sectieafsluiting, LDS, het gebruik van

Bavaria chemievrij

Het terrein van bierbrouwer Bavaria in Lieshout wordt sinds het voorjaar van 2013 chemievrij beheerd. Hovenier Jan Swinkels onderhoudt 18 hectare verhardingen en 13 hectare groen. Daarvan is 8 hectare weiland en 5 hectare vastplantenborders, heestervakken, groene geluidswallen, sloten en gazon dat gebruikt wordt als parkeerplaats.

Goed voorbeeld

De brouwer werkt samen met boeren uit de omgeving in het project 'Boer, bier en water'. Voor het brouwproces zijn flinke hoeveelheden water nodig die de brouwer zelf oppompt. Bavaria is dus gebaat bij schoon water. Daar hoort natuurlijk bij dat het bedrijf zelf het goede voorbeeld geeft.

Ander beheer en inrichting voor minder onkruid

Chemievrij beheer houdt niet alleen in dat het onkruid op een andere manier verwijderd wordt, het probleem wordt bij de wortel aangepakt. Wat zijn de plekken met het meeste onkruid? Hoe kan ervoor gezorgd worden dat daar begroeiing komt die het onkruid geen kans geeft? Een eerste verbeterpunt was het plaatsen van paaltjes bij borders.

Medewerkers parkeerden met de regelmaat van de klok hun auto's in de borders waardoor

de beplanting verdween en onkruid vrij spel kreeg. Na het plaatsen van paaltjes herstelde de begroeiing en was er minder ruimte voor onkruid.

Een ander punt dat voor veel problemen zorgde, is dat de verhardingen bijna overal richting borders aflopen. Na een flinke bui staan de borders dus blank. Hovenier Swinkels heeft de randen van de belangrijkste borders gedraineerd en de borders zelf opgehoogd om 'natte voeten' te voorkomen. De ophoging is gedaan met een mix van hout- en humuscompost. De open structuur zorgt ervoor dat de bovenlaag droog blijft, en de onderlaag vochtig. Zo kiemen onkruiden slecht en is de vochtvoorziening van de planten goed.

Inheemse planten

Ook zet hovenier Swinkels andere planten in. Exotische soorten zijn vervangen door meer inheemse. Die zijn sterker omdat ze beter bij ons klimaat passen. Hierdoor krijgen onkruiden ook minder kans.

Meer én minder werk

Na het eerste groeiseizoen kan hovenier Swinkels zeggen dat de werkzaamheden verschuiven. Hij snoeit minder strak en laat begroeiing ook over de verharding heen groeien. Dat voorkomt dat onkruid in die kieren gaat zitten en betekent minder werk. De verharding wordt wel vaker nagelopen dan vorig jaar, nu met een onkruidbrander. In eerste instantie had hovenier Swinkels er een hard hoofd in, maar na het eerste seizoen is hij dik tevreden. "Het is heel goed te doen zonder Roundup".

De heteluchttechniek bestrijdt onkruid op verhardingen door het dood te branden.

Beslissingondersteunende systemen (BOS) zoals Gewis, Prophy en Alphi en gebruiksreducerende technieken als Luchtondersteuning en Wingsprayer. Ook de keuze voor minder milieubelastende middelen heeft een positief effect. De belasting van het oppervlaktewater is door het gebruik van driftreducerende technieken en middelenkeuze ook gedaald.

Gras

De loonwerkers hebben de bespuitingen in mais en gras voor hun rekening genomen.

De milieubelasting van het oppervlaktewater door teelt van gras is bijna 60% verlaagd in 2012 t.o.v. 2011. De belasting van het grondwater is zelfs met meer dan 80% gedaald. Loonwerkers in de grondwaterbeschermingsgebieden laten d.m.v. goed graslandbeheer (zonder bespuitingen) zien dat het nog beter kan.

Mais

In mais is de milieubelasting van het grondwater in 2011 en 2012 ongeveer gelijk en ligt

onder de somnorm van 500 mbp.

Loonwerkers binnen de grondwaterbeschermingsgebieden scoren nog lager (< 100 mbp). De milieubelasting van het oppervlaktewater door maisteelt in de verbredingsgebieden is licht gestegen in 2012. De milieubelasting is vergelijkbaar met die van loonwerkers binnen de grondwaterbeschermingsgebieden.

De gehele rapportage is binnenkort beschikbaar via schoon-water.nl.

Gemeenten stappen succesvol over op chemievrij beheer

In Brabant hebben 16 gemeenten grondwaterbeschermingsgebieden binnen hun gemeentegrenzen. Veertien gemeenten gebruiken geen bestrijdingsmiddelen op verhardingen en in openbaar groen. Terreinen van de gemeenten die buiten de grondwaterbeschermingsgebieden liggen, worden minder vaak chemievrij beheerd. Maar ook hier kiest meer dan de helft van de gemeenten voor chemievrij. Voor veel

gemeenten betekent het een omslag in beheer als de chemische middelen in de kast blijven, maar ze bewijzen dat het kan!

De overstap

De drie verschillende typen terrein-verhardingen, sportvelden en openbaar groen vragen elk om een andere aanpak naar chemievrij beheer. Openbaar groen wordt in

chemievrije gemeenten op een meer natuurlijke manier beheerd. Er wordt meer gebruik gemaakt van inheemse planten en spontaan opkomende begroeiing wordt in sommige gevallen ook geaccepteerd. Bij de verhardingen wordt gekeken naar de problematische plekken en die worden gericht aangepakt. Zo zijn de voegen rond obstakels vaak een bron van onkruid. Als deze voegen worden dicht gemaakt met een kunsthar of het obstakel voorzien wordt van een mof, krijgt het onkruid geen kans. Sportvelden blijven het beste onkruidvrij als de grasmat goed is. Een dichte mat laat geen ruimte voor onkruid.

Waarom overstappen?

Als gemeenten zien dat het bij andere gemeenten kan, dan willen ze zelf ook aan de slag. Jan Hekman, binnen Schoon Water verantwoordelijk voor het begeleiden van gemeenten: "Met goede voorbeelden prikkel je beheerders het te proberen."

< Onkruid chemievrij bestrijden met de Wave

Schoon Water voor Brabant in een notedop

Doel van 'Schoon Water voor Brabant' is het verminderen van gebruik en emissie van schadelijke bestrijdingsmiddelen naar het water in Noord-Brabant. Oppervlaktewater is de leefomgeving van allerlei planten en dieren. Schoon oppervlaktewater is belangrijk voor een goede ecologische kwaliteit. Grond- en oppervlaktewater zijn ook een bron voor drinkwater. Het is belangrijk om dit schoon te houden. Dan blijft het voor iedereen geschikt als bron voor drinkwater, nu en in de toekomst.

'Schoon Water' is zowel gericht op bescherming van het grondwater in 11 kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden als op bescherming van grond- en oppervlaktewater in heel Brabant. Alle gebruikers van middelen doen mee: burgers, bedrijven, landbouw en gemeenten. 16 deelnemende gemeenten werken toe naar het certificeringniveau 'zilver' op de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Acht gemeenten werken al geheel chemievrij. Verder nemen bedrijven zoals Kempen Airport in Cranendonck en Bavaria in Laarbeek actief deel. Vanaf 2012 is het project verbreed en opengesteld voor loonwerkers en agrariërs in heel Noord-Brabant.

Binnen de grondwaterbeschermingsgebieden zetten alle grondgebruikers een stap richting duurzaam beheer. Agrariërs bekijken samen met hun adviseurs hoe zij minder of minder schadelijke bestrijdingsmiddelen kunnen gebruiken en worden gefaciliteerd om met schoon water maatregelen aan de slag te gaan, zoals een Wingsprayer of luchtondersteuning. Gemeenten en bedrijven krijgen hulp bij certificering en gaan samen met hun adviseur na hoe de onkruidbestrijding duurzamer aangepakt kan worden. Alle bewoners van de 11 grondwaterbeschermingsgebieden worden met nieuwsbrieven en acties geïnformeerd en bewuster gemaakt.

Organisatie

'Schoon Water voor Brabant' is een stimuleringsproject van de Provincie Noord-Brabant, Brabant Water, Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO), Overlegplatform Duinboeren, Waterschappen Aa en Maas, De Dommel, Brabantse Delta en Rivierenland.

CLM, DLV en Eco Consult verzorgen de uitvoering van het project.

Vragen?

Voor meer informatie kunt u terecht bij:

- CLM: Peter Leendertse: [E pele@clm.nl](mailto:pele@clm.nl)
[T 0345-470751](tel:0345-470751)
- Provincie Noord-Brabant: René Klerks:
[E rklerks@brabant.nl](mailto:rklerks@brabant.nl) [T 06-18303154](tel:06-18303154)
- Brabant Water: Sandra Verheijden:
[E sandra.verheijden@brabantwater.nl](mailto:sandra.verheijden@brabantwater.nl)
[T 073-6838514](tel:073-6838514)
- ZLTO: Johan Elshof: [E johan.elshof@zlto.nl](mailto:johan.elshof@zlto.nl)
[T 073-2173000](tel:073-2173000)
- Stichting Duinboeren: Emiel Ansems:
[E duinboeren@hetnet.nl](mailto:duinboeren@hetnet.nl) [T 0411-643639](tel:0411-643639)
- Waterschappen: Minke Lagerwerf (De Dommel): [E mlagerwerf@dommel.nl](mailto:mlagerwerf@dommel.nl)
[T 0411-618487](tel:0411-618487)

Colofon

Dit is de zevenentwintigste nieuwsbrief 'Schoon Water'. Eerdere nieuwsbrieven kunt u vinden op www.schoon-water.nl. De volgende nieuwsbrief verschijnt in de zomer van 2014.

 @overSchoonWater

 overSchoonWater

Foto's: CLM en Monique Frencken
Fotografie

Tekst en Redactie: CLM

Vormgeving en druk:

Drukkerij Libertas, Bunnik